

KOŁACZ (72) *sb m*

-ł- (58), -l- (14).

o jasne, a pochylone (w tym 1 r. błędne znakowanie).

sg N kołacz (16). ◇ G kołacza (6). ◇ A kołacz (17). ◇ I kołacz(e)m (1). ◇ L kołaczu (1). ◇ pl N kołacze (7). ◇ G kołacz(o)w (6) *FalZioł*, *KrowObr* (5), kołaczy (4) *LibMal* (2), *LudWieś*, *Mącz*. ◇ A kołacze (11). ◇ I kołaczmi (1). ◇ L kołaczach (2); -ach (1) *WerGość*, -ach (1) *KrowObr*.

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVI* (jeden z niżej notowanych przykładów) – XVIII w.

1. Placek z białej mąki najczęściej okrągłego kształtu, podawany przy uroczystych posiłkach; torta *Murm*, *Mymer*¹, *BartBydż*, *Mącz*, *Cn*; *striblita Murm*, *BartBydż*, *Cn*; *placenta Mącz*, *Calag*, *Cn*; *farreum*, *libum*, *sphaerca*, *spira Mącz*, *Cn*; *farreatio*, *maza*, *mustaces*, *popanum Mącz*; *sphaerita*, *sphaerites*, *strues Cn* (71) : *MetrKor* 57/115, 115v, 59/272v [2 r.]; A gdy przy obiedzie siedział/ Ezopowi kołacz podał *BierEz* C3, C3 [4 r.], C3v [2 r.], C4 [2 r.], D2v [2 r.], D3, Ov; *Murm* 158; *Mymer*¹ 41v; *BartBydż* 151, 161; Y kołaczć nie oświęć Aż daż łopatkę cięłą *RejRozpr* E2v; *LibMal* 1544/89v, 92 [3 r.], 1554/192; *LudWieś* A3 [2 r.]; *SeklKat* V2v; *BielKom* D6; Iełize tho nie flodka nie zdradliwa y nie pochlebna mowá? ludziom prostym powiedać/ iż [...] ktorzy tych Kołaczow vkufzą/ cięleńe y duźne zdrowie bierzą? *KrowObr* 99, 97v [3 r.], Ssv; *RejFig* Ee2v; *RejZwierz* 120v; *BielKron* 70; *Farreatio*, [...] Kołacz ná ofiare v pogánłtwá w dzień wefela dawány. *Mącz* 118a; *Libum*, Kuch álbo kołacz z łczyrey mąki miodu a z oliwy który starzy dawáli ná ofiarę. *Mącz* 192b; *Maza*, Migdałowy chleb álbo kołacz. *Mącz* 212a, 69d, 118a, 238d, 246d, 302a, 312b, 460a; *Calag* 319a.

W połączeniach szeregowych (16): *FalZioł* V 94v; [jesteście] pálterze y Biskupi/ Báránkow martwych/ Kołaczow/ Mięłá/ Swini/ Iáiec/ Serow/ Máłlá/ Soli/ chlebá/ Iáblek/ Winá y innych rzetzy ktore do brzuchá idą. *KrowObr* 98v, 80v, 97, 98, 98v, 99 (11); *Mącz* 408a, b; *CzechEp* 362; *Małdrzyki* przypiekáne/ plácki ochędoźne/ ofuźki/ kołacze/ to wżyłtko ofobnie ma vmieć. *GostGosp* 130.

W porównaniach (2): Wziąwłzy kámieñ łzyroki/ by kołacz ná piecu *RejFig* Ee2v; Alic twarz twoiá będzie/ iák kołacz owśiány *PaxLiz* D3.

W charakterystycznych połączeniach: kołacz czarować (2), (o)święcić (3), (po)da(wa)ć (4), skrajać, śniadać, ukuszać, żegnać (2); kołacza ułamować; sztuka kołacza.

Przysłowie: Bez prace/ nie będą kołacze. *BierEz* 02.

Wyrażenia: »kołacz miodowy« (1): *Libum* – Kołacz miodowi. *Calep* 600b.

»kołacz owsiany« (1): *PaxLiz* D3 cf *W porównaniach*.

»kołacz przasny« (1): ieden kołacz z kofłá przáfny [*tortam ... absque fermento*] [...] wżiáwłfy/ poda w ręce Názáreullá *Leop Num* 6/19.

2. n-loc Miejsowość: »Kołacze« (1) : ktory [*Hański*] máiąc nie naygorżą część oyczyzny pozofłála po śmierci rodzicow swoich/ iáko w *Hańku*/ w *Swierczowie*/ w *Swierczówkiew* woley/ yw *Kołaczách*/ sftał fię był ták wielkim márnotrawcą/ że oná wżyłtká máiętność iego/ bárzo w krotkim eżásie zginęła *WerGość* 225.

Synonimy: 1. *krepel*, *kuch*, *placek*.